

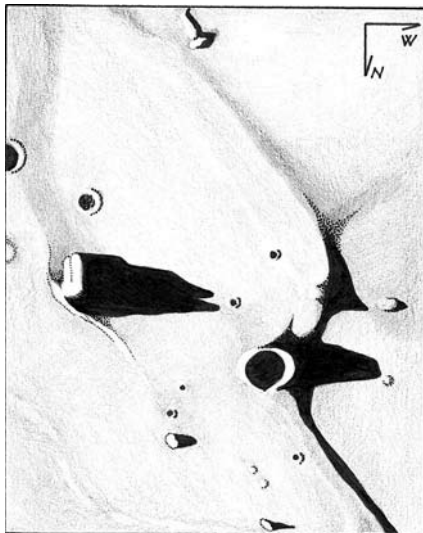
A Piton-hegy

Van valami különös szépség a Hold tengereinek egyedülálló hegytömbjeiben, ahogyan szikrázóan ragyognak a későesti, vagy éppen a korahajnali napfényben, miközben hosszú, koromfekete árnyékuk a terminátorig ér. Az ember óhatatlanul odaképzeli magát valamelyikük csúcsára és eltűnődik, hogy milyen is lehet a kilátás onnan a magasból. A régi idők romantikus lelkületű észlelői tűhegyes, égnek meredő vulkánoknak képelték ezeket a látszólag mindentől teljesen függetlenül álló képződményeket. Mostanáig harminc hegytömb kapott nevet, de rengeteg kisebb, névtelen képviselőjükkel találkozhatunk. Latin nevük mons, és nem keverendők össze a hegláncokkal, melyeket montes-nek nevezünk. Keletkezésük a hatalmas becsapódási medencék születéséhez köthető, tehát nem egykori vulkánok. Ezek a hegyek tulajdonképpen a medencék koncentrikus gyűrűinek a maradványai, pontosabban az egykori gyűrűk legmagasabb csúcsai, amiket már nem tudott eltemetni a mélyből feltörő bazaltos láva. Az önálló hegytömbök észlelésére a legjobb helyszín a Mare Imbrium északi része. Mostani cikkünk főszereplője is itt található, a rovatunkban már feldolgozott, népszerű Cassini-kráter közvetlen közelében.

A névadással kapcsolatban a különböző források ellentmondásosak, de az biztos, hogy az 1837-ben publikált Beer–Mädler térképen még Pico A-ként szerepel. Neison 1876-os térképén már Pitonként tünteti fel. A Piton a Tenerife szigetén található Pico del Teide vulkáni csúcsa, egy kb. 200 m magasságú kúp. A Mare Imbriumban érdekes módon külön alakzatként találjuk meg Tenerife „szigetét” (Montes Teneriffe), a Pico del Teidét és a Pitont.

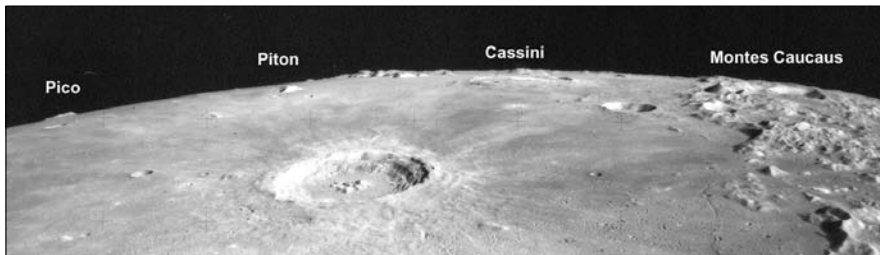
A Piton-hegytömb a számok tükrében

A Piton korántsem olyan meredek, égbeszőkő hegytömb, mint gondolnánk. Alakja meglehetősen szabálytalan, hossza 25 kilométer,

Józsa Sándor közel tíz esztendővel ezelőtt, 2003. június 7-én készítette a Pitonról (20 cm-es Newton-reflektor, 250X-es nagyítás)

legnagyobb magassága 2250 méter, így a magasság/átmérő viszonya 1:11-hez. Vagyis inkább csak egy lankás hegy, aminek a megmászása, ha történetesen a Földön lenne, nem jelenthetne különösebb nehézséget. A tömb kérdőjelyszerűen ívelő keleti fele egészen sima, lekerekített, míg a nyugati fele romosabb állapotban van. Felülről nézve a Pitonban láthatunk némi szimmetriát, például a Lunar Orbiter 4-űrszonda felvételén kivehető a hegy gúla alakja, így a Piton, kis fantáziával, egy erősen romos, elhordott anyagú piramisra emlékeztet. A hegy legtejtéjén, vagyis a gúla csúcsán, egy becsapódási kráternek tűnő mélyedés található. Egészen hihetetlenül hangozhat, de ha a Hold talaján állnánk, a felszín természetes görbületének a következtében a Piton-hegyet 100 kilométer távolságból már nem láthatnánk, ebből a távolságból a hegy legmagasabb, 2250 méteres pontja is a horizont alá kerülne.

Szokatlan nézőpontból látjuk ezen a felvételen a Mare Imrium hegytömbjeit. A horizonton a Pico, balra fent a Piton, a Cassini-krátert egészen eléről látjuk. Az Apollo-15 által készített felvétel előterét a hatalmas Aristillus-kráter uralja

A Piton-hegy a Lunar Orbiter 4 felvételén

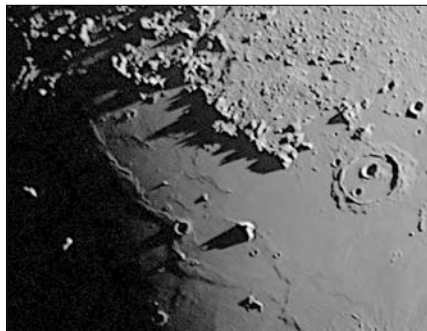

Magányosan fénylő csúcsként ragyog a Piton a terminátoron. A felvételt a Polaris Csillagvizsgáló 200/2470-es refraktorával és egy Scopium webkamerával készítette Haisch László 2012. október 22-én

Távcsővégen a Piton-hegy

Súroló fényben a Piton-hegy félelmetesen szép látvány. A terminátor még el sem érte a hegy hosszúságát, ami mindössze -1° (1° nyugati hosszúság), de a hegy nagy részét már megvilágítja a Nap. Éppen egy ilyen pillanatot kapott el Haisch László tagtársunk, aki 2012. október 22-én kerítette távcsővégre a most tárgyalt alakzatot és tágabb környezetét. A felvétel készítésének idején a terminátor pontosan a meridiánon haladt keresztül, de a Piton már teljes pompájában ragyogott a reggeli fényben (a felvételt l. jobbra fent).

Molnár Péter is több ízben megörökítette a Piton vidékét. 2012. március 2-i felvételen magányos kúpént emelkedik, igen látványos, hosszú árnyékot vetve a talajra.

A Piton kora reggeli napfényben. A hatalmas, csipkézett árnyék a Piuzzi Smyth-kráter vonaláig ér. A felvételt Molnár Péter készítette 2011. július 8-án, egy 200/1000-es Newton-reflektorral és egy DMK41au02 webkamerával

Ugyancsak Molnár Péter 2011. július 8-án készült felvételén a terminátor már mintegy két fokkal túlhaladta a Pitont, így annak hosszú, csipkézett végű árnyéka jól kivehető.

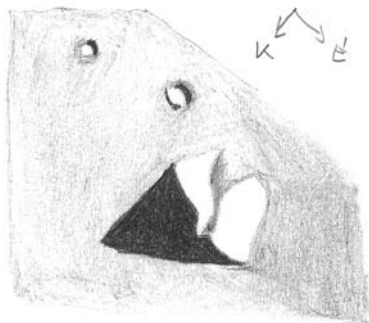
Magasabb napállásnál a Piton-hegy részleteiben tanulmányozható Molnár Péter 2012. március 2-i felvételén. A kép a Polaris Csillagvizsgáló 200/2470-es refraktorával és DMK41au02 webkamerával készült

A Pitontól délre két apró, néhány kilométer átmérőjű krátert láthatunk, a hegytömbhöz közelebbi az A, a kissé távolabbi a B jelzést kapta. A felvételen szépen látható az a nagyon alacsony lávagerinc is, mely éppen „keresztülzeli” a Piton keleti felét. A Pitontól nyugatra fekszik a 12,8 kilométeres Piazzzi Smyth-kráter. A kráter belsejét teljesen kitölti a koromfekete árnyék, csak a sáncfalak legmagasabb pontjai látszanak. Figyeljük meg, hogy a Piton árnyéka egészen ennek a krá-

Hosszan nyújtózik a Piton árnyéka Mizser Attila 2012. november 6-án hajnalban készült felvételén (200/2470-es refraktor, Scopium kamera)

ternek a holdrajzi hosszúságáig ér. Molnár Péter 2012. március 2-án az előzőnél jóval magasabb napállásnál is készített egy felvételt a tárgyalat alakzatról és környezetéről a Polaris Csillagvizsgáló 20 cm-es refraktorával és egy DMK41au02-es webkamerával. Ezen a képen egészen apró részletek is kivehetőek, így elmondható, hogy mind ez idáig a legrészletesebb hazai felvétel a Pitonról. A Pitontól délre (a képen lefelé) egy kulcs formájú alacsony hegyet is láthatunk, ez a Piton γ . Végül a helyi napnyugta időszakában örökítette meg a Pitont Mizser Attila a Polarisból

Erdei József 2012. augusztus 9-én hajnalban készítette ezt a rajzot a Piton-hegyről (150/750-es Newton-reflektor, 250x-es nagyítással, sárga szűrő)

(balra lent).

Erdei Józseftől szép számú rajzot kaptunk a Pitonról, mert saját bevallása szerint éppen ez az alakzat a kedvence. 2012. augusztus 8-án és 9-én fogyó holdfázisnál észlelt, ami külön értéket ad munkájának. Ebből a sorozatból az augusztus 9-én, 2:50–3:15 UT között készült rajzot mutatjuk be. Éppen tíz esztendővel ezelőtt Józsa Sándor amatőrtársunk, aki mellesleg grafikus, egy csodálatos rajzot készített a Piton-hegyről és a környékéről egy 20 cm-es Newton reflektorral 250x-es nagyítás mellett. A rajzon láthatjuk a Piazzzi Smyth-krátert és a Piton γ -hegyet is. Észlelőnk élethűen ábrázolta az alacsony lávagerinceket is, melyekből jócskán találhatunk a Mare Imbriumnak ezen a részén (l. a 30. oldalon).

Görgei Zoltán